

Ermənistan Arazı 59 növ metalla çirkləndirir



Ermənistanın 30 ilə yaxın işğal altında saxladığı torpaqlarımızda ərazilər yandırılıb, su resursları çirkləndirilib, bioloji müxtəlifliyə ciddi zərər vurulub. Düşmənin yeraltı və yerüstü su ehtiyatları ilə zəngin Azərbaycan ərazilərində törətdiyi ekoloji terrorun miqyası olduqca böyükdür.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzürda mövcud olan su resursları ümumi su resurslarımızın 25 faizini təşkil edir. Bu su mənbələrinin zəhərli kimyəvi maddələr və sənaye tullantıları ilə çirkləndirilməsi beynəlxalq cinayətdir.

Ekoloji terroru göstərən interaktiv xəritə

Düşmən əsarətindən azad olunmuş ərazilərimizdəki su resurslarının təmizlənməsi, su infrastrukturunun tamamilə yenidən qurulması prosesinə başlanılıb. "Environmental Protection First" (EPF) Koalisiyası tərəfindən Cənubi Qafqazın və

Xəzər dənizinin ekologiyasını zəhərləyən Ermənistanın dağ-mədən sənayesi müəssisələri barədə interaktiv rəqəmsal xəritə hazırlanıb. İnteraktiv xəritədə faydalı qazıntıların növləri, yerləşdiyi ərazilər, əsas çirkləndirici müəssisələr, onların hansı maddələrlə hansı çayları çirkləndirməsi barədə məlumatlar təqdim olunur.

Mövzu ilə bağlı qəzetimizə açıqlama verən ekoloq Cəməşid Bəxtiyar bildirib ki, Ermənistanın Azərbaycan ərazisindəki su hövzələrini çirkləndirməsi yeni fakt deyil: "Düşmən xislətinə uyğun olaraq, uzun illər işğal altında olan ərazilərimizdə qeyri-qanuni istismar etdikləri faydalı qazıntı yataqlarının ətrafından axan çayların çirkləndirilməsi fəaliyyəti ilə məşğul olub. Torpaqlarımız işğaldan azad edildikdən sonra da Azərbaycan ərazisindəki su hövzələrinin çirkləndiril-

məsi transsərhəd çaylar vasitəsilə davam etdirilib".

Transsərhəd çayların çirkləndirilməsində Ermənistan ərazisində yerləşən Zəngəzur Mis-Molibden kombinatı və Alaverdi Misəritmə zavodu kimi sənaye müəssisələrinin rolunun olduğunu qeyd edən ekoloq deyib ki, onların tullantıları

əsasən ağır metallar, mis-molibden və arsen kimi zərərli maddələrdir. Mütəxəssisin sözlərinə görə, digər istiqamətdə axan çaylarda da ekoloji terroru müşahidə etmək mümkündür. Məsələn, Gürcüstan ərazisindən axan, Kürün sağ qolu olan Ağstafaçayın hövzəsi də Alaverdi Misəritmə zavodunun fəaliyyətin-

dən qaynaqlanan ağır metallarla çirkləndirilir. Ermənistana aid məişət tullantıları düzgün idarə olunmadığına görə, utilizasiya sisteminəki çatışmazlıqlarla əlaqəli olaraq, Ağstafaçaya axıdılır.

Suyu çirkləndirən əsas elementlər alüminium, arsen, mis-molibden və qurğuşundur

Transsərhəd çaylar vasitəsilə Azərbaycan ərazisinə axıdılan tullantılar su mənbələrinin keyfiyyətinin pisləşməsinə, suyun içilməz hala gəlməsinə, kənd təsərrüfatında istifadəsinin mümkünsüzlüyünə, suda və quruda yaşayan heyvanların tələf olmasına, biomüxtəlifliyin azalmasına səbəb olur. Cəməşid Bəxtiyarın sözlərinə görə, Qarabağ və Şərqi Zəngəzürda

axan bir çox çay başlanğıcını Ermənistan ərazisindən götürür. Bu çaylardan biri Oxçuçaydır. Başlanğıcını Qərbi Zəngəzürdan götürən çay Zəngilan rayonu ərazisindən keçərək Araz çayına tökülür. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Araz çayı 59 növ ağır metalla yüksək dərəcədə çirkləndirilib. Suyu çirkləndirən əsas elementlər alüminium, arsen, mis, manqan, molibden, qurğuşun və vanadiumdur ki, bunlar da əsasən Ermənistanın dağ-mədən müəssisələrindən qaynaqlanır. Oxçuçay Araz çayının qolu olduğuna görə, Araz hövzəsinin də çirklənməsinə səbəb olur. Nəticə etibarilə Ermənistanda yerləşən sənaye obyektlərinin tullantıları da Araz çayı vasitəsilə Xəzər dənizinin hövzəsinə tökülür.

Başlanğıcını Ermənistanın Vanadzor dağlarından götürən Arpaçay Zəngəzürdan keçərək

Naxçıvan Muxtar Respublikasında Araz çayına tökülür. Öz çirkəlliyi ilə dəhşət saçan çayın Azərbaycan ərazisindəki su hövzələrinin çirkləndirilməsində ciddi rolu var. Hazırda Şərqi Zəngəzurun əsas hissəsi olan Kəlbəcərdə bu cür təsirlər mümkün deyil. Belə ki, bu ərazidə yerləşən Tərtərçay, Qamışlıçay və Levçay çayları başlanğıcını Azərbaycan ərazisindən götürür. Amma işğal dövründə, ermənilərin Zod qızıl yatağının və Civə zavodunun istismarı ilə məşğul olduğu zaman zərərli tullantılar bu çaylara axıdılırdı. Azad olunmuş su anbarları, çaylar və yeraltı mənbələr işğal müddətində kifayət qədər ciddi ekoloji təcavüzə məruz qalıb", - deyə ekoloq bildirib.

*Ülkər XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"*